

отношение на практическото ѝ употребление и дѣйствиe въ полето съвмѣстно съ пѣхотата и конницата. Прислугата при топоветѣ била съставена отъ артиллеристи, числото ѝ умножено и опрѣдѣлено (при полскитѣ лежки топове — отъ 6 до 10, при срѣднитѣ отъ 8 до 10, 11 и 12, а при тѣжкитѣ — отъ 12 до 14 и 15 души въ разнитѣ държави). Сжщо били опрѣдѣлени дѣйствиата при топоветѣ и прислугата грижливо обучавана на тѣхъ и на разни видове стрѣлба въ цѣль и лабараторни работи. Топоветѣ се возили частъ съ наемни, но по вѣчето съ артиллерийски коне, броя на които въ запряжката на топоветѣ билъ увеличенъ. Въ боя топоветѣ често се прѣвозвали или отъ прислугата съ тѣгличи, или пъкъ съ вериги, закачени за прѣдника.

Важно усъвършенствование било въведението отъ Фридриха II въ Пруссия (по примѣра на коннитѣ полкови топове, които състояли при русскитѣ драгунски полкове), а послѣ по примѣра на Пруссия, и въ другитѣ държави — конната артиллерия. Въ Австрия, вмѣсто конна артиллерия, учрѣдена била (въ 1780 г.) сѣдѣща артиллерия (*Sitzende Artillerie*), прислугата на която сѣдала на направени на лафета мѣста.

Числото на артиллерията се увеличавало непрѣстанно и въ края на периода достигнало крайна степенъ. Въ Пруссия, въ 1740 година, имало всичко 10, а въ 1741 г. — 16, въ 1762 г. — 30, въ 1772 г. — 40, а въ 1782 г. — 43 роты полска артиллерия, распрѣдѣлени въ 1762 г. — на 3 полка и 6 баталиона, а въ 1772 год. — на 4 полка и 8 баталиона. Конна артиллерия имало: въ 1759 г. — 1, въ 1760 г. — 2, а слѣдъ седмогодишната война — 7 бригади, всѣка отъ 8 шестъ-фунтови топа и 2 седемъ-фунтови хаубици, при които имало 3 роты прислуга. Освѣнъ ро-

титѣ отъ полската артиллерия, въ разни времена били учрѣдени 15 роты гарнизонна.

Въ Австрия въ края на този периодъ имало 48 роты полска артиллерия, распрѣдѣлени на 3 полка и 12 баталиона, въ Саксония 1, послѣ 2 и най-послѣ 3 баталиона отъ 4 роты всѣки, въ Англия 4 баталиона отъ 10 роты всѣки, въ Холландия 20, въ Дания 18 роты, въ Бавария 2 баталиона отъ 4 роты всѣки и т. н.

Въ Франция състава и силата на артиллерията се измѣнявали твърдѣ често. Въ 1747 год. полска артиллерия имало 5 баталиона отъ 10 роты всѣки, въ 1756 год. освѣнъ това и 6-й баталионъ, — въ края на седмогодишната война 6-тѣ артиллерийски баталиона били обрнати въ 6 артиллерийски бригади, всѣка въ съставъ 2 бомбардирски, 5 канонирски и 1 работническа (*compagnie d'ouvriers*) роты, — въ 1764 год. артиллерийски бригади имало 7 полски и 2 морски, — въ 1765 г., при общото прѣобразуване на французската артиллерия, 7-тѣ полски артиллерийски бригади били обрнати въ 7 полка, всѣки въ съставъ 4 бомбардирски, 14 канонирски и 2 пионерни роты, състава на които билъ малко измѣненъ въ 1774 година.

За да се сжди, какъ се е увеличавалъ броя на артиллерията при армиитѣ и въ каква сѣразмѣрность той билъ къмъ броя на войскитѣ, трѣбва да се забѣлѣжи, че въ сраженіето при Часлау или Хотузицъ въ 1742 год., 24-хилѣдната прусска армия имала всичко 82 топа; а въ 1761 год. при 66 баталиона и 111 ескадрона въ прусската армия имало 145 топа и 30 хаубици батарейна и при всѣки баталионъ по 2 топа полкова артиллерия, а въ 1778 г., въ време на войната за наслѣдството на баварския прѣстолъ, въ прусската армия имало 595 топа и 216 хау-